

Evaluatie en advies inzake de archeologische monumentenzorg binnen de Vinexlocatie Westpolder/Bolwerk, gemeente Berkel en Rodenrijs

Rapportnummer V224

Status en versie 2.0, definitief

In opdracht van Ontwikkelingsbedrijf Vinex Berkel-Rodenrijs

Contactpersoon dhr.M. Roelofs

uitvoerder Vestigia C.W. Koot, W.A.M. Hessing

Plaats en Datum Amersfoort, 8 september 2005

Geaccordeerd door drs. W.A.M. Hessing (Vestigia)	d.d. 15-09-2005
Geaccordeerd door de heer R.H.P. Proos (Prov. Z-H)	d.d. 08-09-2005

1 Inleiding

1.1 Administratieve gegevens plangebied

Administratieve gegevens	
Datum	9 februari – 8 april 2005
Opdrachtgever	Ontwikkelingsbedrijf Vinex.
Contactpersoon, tel.	Dhr. M. Roelofs, 010-5140700
Uitvoerder	Vestigia b.v. <i>Archeologie & cultuurhistorie</i>
Bevoegd gezag	Gemeente Berkel en Rodenrijs
Naam deskundige bevoegd gezag, tel	P. van Essen, 010-5140700
Beheer en plaats van documentatie	Gemeente Berkel en Rodenrijs, Vestigia BV.
Gemeente, plaats en toponiem	Gemeente Berkel en Rodenrijs, Berkel, Westpolder/Bolwerk
Oppervlakte plangebied	Ca. 125 ha.
Kadasternummers	-
Eigenaar grond	-
Geplande bestemming plangebied	Vinexlocatie
RD-coördinaat van het plangebied	Centrum ca. 91.000/445.000

1.2 Uitgangssituatie en planologisch kader

De ontwikkeling van het plangebied Westpolder/Bolwerk is een gevolg van de vaststelling van de Vierde Nota Extra over de Ruimtelijke Ordening (de "Vinex"). De vinexlocatie Westpolder/Bolwerk is aangewezen in het Regionaal Structuurplan (14 oktober 1998). Het bestemmingsplan voor de vinexlocatie Westpolder/Bolwerk is vervolgens in 2001 vastgesteld. In het kader van de voorbereiding daarvan heeft in 1999 een aanvullende archeologische inventarisatie (AAI) plaatsgevonden.¹ De drie gekarteerde vindplaatsen van houtskool zijn vervolgens gekwalificeerd als (potentieel) waardevolle archeologische vindplaatsen. Op de plankaart bij het globaal bestemmingsplan zijn de drie gebieden (voorlopig) begrensd: vindplaatsen 19, 20 en 21.² In de toelichting op het globaal bestemmingsplan is aangegeven dat zorgvuldig met archeologische waarden dient te worden omgegaan. In de voorschriften bij het bestemmingsplan zijn alleen nadere bepalingen voor de drie gebieden opgenomen.³ Deze komen er op neer dat bebouwing en verstoring alleen kan plaatsvinden, mits via aanvullend onderzoek is vastgesteld dat deze geen onevenredige schade toebrengt aan de archeologische waarden of dat kan worden aangetoond dat deze waarden niet (meer) aanwezig zijn. Dit op advies van de ROB. Burgemeester en Wethouders kunnen in het geval van een negatief advies van de ROB alleen vrijstelling verlenen voor bebouwing indien GS hier geen bezwaar tegen uitspreken.

In 2003 is door RAAP een gemeentelijke archeologische verwachtings- en beleidsadvieskaart opgesteld.⁴ In aanvulling op de eerder genoemde vindplaatsen 19, 20 en 21 toont die kaart voor het plangebied Westpolder/Bolwerk nog vijf andere vindplaatsen. Het betreft de vindplaatsen 1, 12, 13, 14 en 15. De verwachtingskaart van RAAP nuanceert de landelijke Indicatieve Kaart voor Archeologische Waarden.

¹ BOORrapport 52, 1999. Dit onderzoek kon worden uitgevoerd dankzij een subsidie van de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek.

² In dit rapport wordt dezelfde vindplaatsnummering aangehouden als op de gemeentelijke beleidsadvieskaart (2003).

³ Zie Voorschriften Artikel 19: Archeologisch Waardevol Gebied

⁴ Raap-rapport 914, 2003.

Laatstgenoemde kaart meldt voor de zuidwesthoek van de vinexlocatie Westpolder/Bolwerk een zone met een middelhoge trefkans op archeologie. De kaart van RAAP onderscheidt daarin echter ook zones (kreekruggen) met een hoge trefkans op archeologie. Deze zuidwesthoek omvat de deelplannen 7 en 10 in combinatie met LOLL5. De vindplaatsen genieten op grond van het vigerende globaal bestemmingsplan geen planologische bescherming. Wel kan op basis van de geformuleerde algemene beleidsdoelstelling in het bestemmingsplan, de toelichting op de beleidsadvieskaart en voortschrijdend inzicht worden gesteld dat bij de verdere planontwikkeling ook met deze vindplaatsen zorgvuldig dient te worden omgegaan. In dit rapport wordt de actuele informatie geëvalueerd en een advies gegeven over de benodigde vervolgstappen. In aansluiting op het Globaal Bestemmingsplan is het plangebied onderverdeeld in tien deelplannen, waarvoor uitwerkingsplannen worden gemaakt. De hoofdstructuur voor wegen en andere ontsluitingen is reeds vastgelegd in het Globaal Bestemmingsplan. De deelplannen 1 en 2 zijn inmiddels vastgesteld en in uitvoering genomen. Hier waren, op grond van het globaal bestemmingsplan, geen archeologische waarden in het geding. In de overige uitwerkingsplannen zal moeten worden aangegeven hoe aantasting van de bekende archeologische waarden kan worden voorkomen.

De gemeente Berkel en Rodenrijs treedt daarbij op als bevoegd gezag. Uitgangspunt hiervoor is de door RAAP vervaardigde beleidsplan, dat is vastgesteld door de gemeente. Niettemin zal de gemeente zich over de in dit rapport voorgestelde omgang met de vindplaatsen 19, 20 en 21 zich laten adviseren door de ROB en de provinciaal archeoloog van Zuid-Holland. Dat is geschied door de conceptversie van dit rapport aan beide instellingen ter becommentariëring te geven. Hun reacties zijn na te lezen in de bijlagen 2 en 3.

1.3 Voorgestelde vervolgstappen in het kader van de archeologische monumentenzorg (leeswijzer)

Het lokaliseren van archeologische vindplaatsen, het waarderen daarvan en de keuze welke vindplaatsen dienen te worden behouden en hoe, laat zich ook omschrijven als het proces van archeologische monumentenzorg (AMZ). Dit document fungeert daarom tegelijk als het plan van aanpak voor het proces van de archeologische monumentenzorg binnen de grenzen van het bestemmingsplan Westpolder/Bolwerk.

Dit document geeft om te beginnen in hoofdstuk 2 een indruk van de bedreiging van de voorgenomen civieltechnische werkzaamheden in de verschillende deelgebieden op archeologische vindplaatsen in het algemeen. Hierbij geldt het Masterplan uit 2000 als richtinggevend.⁵

Vervolgens wordt in hoofdstuk 3 beargumenteerd welke van de bekende archeologische vindplaatsen op grond van de huidige stand van kennis behoudenswaardig zijn, welke niet, en welke nog nadere studie vergen. Deze analyse bepaalt tevens in hoeverre de archeologische inventarisatie van het plangebied voldoende is geweest.

In hoofdstuk 4 wordt ingegaan op de mogelijkheden tot inpassing en behoud *in situ* voor de als (potentieel) behoudenswaardig beoordeelde vindplaatsen. Daarbij wordt bekeken hoe verstorend de voorgenomen civieltechnische werkzaamheden zijn voor die archeologische vindplaatsen.

In hoofdstuk 5 volgt als uitkomst van deze evaluatie het advies over de resterende archeologische werkzaamheden die in het kader van de verdere planvorming nog verricht moeten worden.

2 Ontwikkelingsvisie en civieltechnische werkzaamheden versus de archeologische nalatenschap

Het Masterplan Westpolder/Bolwerk voorziet in een aantal werkzaamheden die een directe bedreiging vormen voor de oorspronkelijke bodemopbouw en de daarin vervatte archeologische nalatenschap. Hieronder vallen in het algemeen werkzaamheden in het kader van bouwrijp- en woonrijpmaken, zoals het afgraven van grond, ook ten behoeve van waterberging, heien, klink en zetting door het opbrengen van grond en ontwatering. Al deze ingrepen zijn aan de orde in de planlocatie Westpolder/Bolwerk. De

⁵ Masterplan Westpolder/Bolwerk, Heeling Krop Bekkering Stedenbouwkundigen/H+N+S Landschapsarchitecten, september 2000.

bebouwingsdichtheid is in de meeste deelgebieden relatief groot. Toch zijn in alle deelgebieden naast tuinen ook groenvoorzieningen en rietzones (plas/drasgebieden) gepland, met name in de westelijke randzone langs de N470 en de zuidelijke rand van Bolwerk. In de middendelen gaat om kleinere groenlocaties. Omdat de bekende (en te verwachten) archeologische vindplaatsen in het gebied een doorsnede hebben van gemiddeld 25 m, is het in principe mogelijk een beperkt aantal vindplaatsen uit te sparen in al deze te bebouwen gebieden. Omdat de waardevolle prehistorische vindplaatsen enkele meters diep in de ondergrond gelegen zijn, geldt dat eigenlijk alleen heiwerk en klink potentieel schadelijk kunnen zijn. Voor eventuele behoudenswaardige vindplaatsen gelegen aan het oppervlak kan behoud in situ eigenlijk alleen gewaarborgd worden door uitsparing tussen de bebouwing.

3 Evaluatie van het uitgevoerde archeologische vooronderzoek in het plangebied Westpolder/Bolwerk

In 1990 is in het kader van de landinrichting Oude Leede een veldkartering uitgevoerd in een groot deel van het plangebied.⁶ In 1998 is het tracé van de N470 in het kader van de m.e.r. nader geïnventariseerd.⁷ In 1999 volgde de eerder genoemde Aanvullende Archeologische Inventarisatie door BOOR.⁸ Het boorgrid was samengesteld uit raaien met een interval van 40 m, per raai lagen de boorpunten om de 25 m en tussen twee raaien was sprake van alternerende boorpunten. Dit komt neer op ca. 12 boringen/ha. Aangezien de boringen ook tot 5 m onder het maaiveld zijn gezet, voldoet deze veldinventarisatie ruimschoots aan de minimumeisen die de Provincie Zuid-Holland hanteert: 10 boringen per ha, waarvan minimaal één tot 4 m onder het maaiveld.

Grote delen van het zuiden en het noorden van het plangebied, ter plaatse van de deelplannen 2, 7 en 10 en de deelplannen 5, 8 en 9, konden ten gevolge van de aanwezigheid van bebouwing toen niet onderzocht worden. Het noordelijk deel ligt in een zone met een lage verwachtingswaarde (*zie kaart 1*).⁹ In een zone met een dergelijke verwachtingswaarde is een archeologische inventarisatie niet nodig.

Het zuidelijk deel daarentegen maakt deel uit van de polder Oudeland, waarvoor een hoge en middelmatige verwachting geldt.

*Conform de beleidsadvieskaart zal ter plaatse van de deelplannen 7 en 10 en LOLL5 in het kader van de uitwerkingsopgave alsnog een Inventariserend Veld Onderzoek (IVO) dienen plaats te vinden.*¹⁰

De archeologische verwachtings- en beleidsadvieskaart toont voorts 8 vindplaatsen in het plangebied. De vindplaatsen zijn allemaal gelegen op kreekruggen. Zij worden hieronder besproken

3.1 De archeologische waardering van de bekende vindplaatsen

In het plangebied liggen 8 bekende vindplaatsen. Dit zijn de vindplaatsen 1, 12, 13, 14, 15, 19, 20 en 21 op de gemeentelijke beleidsadvieskaart.

De vindplaatsen 12 (deelplan 6), 14 (deelplan 5) en 15 (deelplan 1) betreffen vondsten van scherven van middeleeuws aardewerk, gevonden tijdens de veldkartering in 1990. Dit materiaal is opgebracht, het ligt niet op, of in de buurt van, woonplaatsen uit de Middeleeuwen.

Het zijn daarom ook geen behoudenswaardige vindplaatsen. Nader onderzoek is niet nodig. Bij de uitwerking van de deelplannen 6, 5 en 1 hoeft met deze vindplaatsen geen rekening te worden gehouden.

⁶ Visscher 1990, RAAPrapport 36A.

⁷ De Jager 1998, RAAPrapport 365, het tracé van de zuidelijke aftakking richting Rotterdam is toen echter niet verkend.

⁸ BOORrapport 52, 1999.

⁹ Zie ook de Archeologische verwachtings- en beleidsadvieskaart Berkel en Rodenrijs 2003, RAAP-rapport 914.

¹⁰ Met de invoering van de Kwaliteitsnorm voor de Nederlandse Archeologie (KNA) in 2001 zijn een aantal nieuwe termen ingevoerd. IVO komt daarbij in de plaats voor AAI, de term die voor die tijd werd gehanteerd voor verschillende vormen van vooronderzoek.

Vindplaats 1 (deelplan 6) staat als een terrein met hoge waarde op Archeologische MonumentenKaart. Het betreft oppervlaktevondsten van twee vuurstenen fragmenten; een afslag en een kiezel. Het maaiveld is gemiddeld 5,00 m –NAP. De vondsten liggen op een klei, die tot de afzettingen van Calais III worden gerekend. De afzettingen dateren ruwweg tussen 3800 en 3100 v. Chr, ofwel het Midden-Neolithicum. Het maaiveld is geen optimale conserverende laag voor archeologische bodemsporen en vondsten. Dat er niettemin in eerste instantie een groot belang is toegekend aan deze vindplaats heeft te maken met de ouderdom van de vondsten, omdat zulke vindplaatsen relatief schaars zijn.

In 1999 is deze vindplaats nader onderzocht. In de directe omgeving van de oppervlaktevondst uit 1990 werden 28 boringen tot gemiddeld 4 m –mv gezet. In slechts één boring is een partikel houtskool aangetroffen, een zgn. secundaire archeologische indicator.¹¹ De onderzoekers concludeerden dat in dit geval onvoldoende aanwijzingen waren voor een archeologische vindplaats. Om die reden is de vindplaats, met goedkeuring van de ROB, ook niet opgenomen als archeologische vindplaats in het Globaal Bestemmingsplan.

De conclusie is er geen sprake is van een behoudenswaardige vindplaats. Nader onderzoek is niet nodig. Bij de uitwerking van deelplannen 6 hoeft met deze vindplaats geen rekening te worden gehouden.

Vindplaats 13 (grens deelgebied 4 en 6) betreft eveneens een vondst van een vuurstenen afslag aan het oppervlak. De landschappelijke positie en de mogelijke datering komen overeen met die van vindplaats 1. Deze vindplaats is door de ROB in het voorlopig bestemmingsplan niet aangewezen als een behoudenswaardige vindplaats. De gemeente volgt dit advies op.

De conclusie is dat er geen sprake is van een behoudenswaardige vindplaats. Nader onderzoek is niet nodig. Bij de uitwerking van deelplannen 4 en 6 hoeft met deze vindplaats geen rekening te worden gehouden.

De vindplaatsen 19 (deelgebied 3), 20 (deelgebied 4) en 21 (deelgebied 4) zijn gewaardeerd op basis van het aantreffen in meerdere boringen van secundaire archeologische indicatoren; houtskool. Kaart 2 toont de situering van deze vindplaatsen ten opzichte van de deelplannen. De aanwezigheid van houtskool hoeft niet direct het gevolg te zijn van menselijk handelen. Als het echter in verscheidene boorkernen wordt waargenomen zoals op elke van deze drie locaties, dan is de kans kleiner dat dit is te wijten aan een natuurlijke oorzaak. Deze houtskoolconcentraties zijn aangetroffen tussen de 9,50 en 9,00 m –NAP. De geul- en beddingafzettingen waarop het houtskool is aangetroffen, zijn van een Calais III-ouderdom, hetgeen het houtskool in het Midden-Neolithicum dateert. De hoogteligging doet echter een nog oudere datering vermoeden, aangezien de zeespiegel de 9,00 –NAP grens ruim 6000 ¹⁴C-jaren geleden passeerden, wat een datering van voor 4000 v. Chr impliceert. De klei-afzettingen zouden dan tot de Calais II gerekend moeten worden en de archeologische ouderdom is dan Vroeg-Neolithicum. Hoe dan ook, wanneer dit houtskool archeologische vindplaatsen representeert, dan zullen dat door hun diepe ligging onder het grondwater goed geconserveerd zijn.

De kans is reëel dat op de drie locaties sprake is van behoudenswaardige archeologische vindplaatsen. Om die reden zijn ze daarom als archeologisch waardevol gebied in het Globaal Bestemmingsplan opgenomen.

Aangezien primaire archeologische indicatoren (bewerkt vuursteen, aardewerk, bot) nog niet zijn gevonden, kunnen deze locaties niet met zekerheid als archeologische vindplaatsen worden beschouwd.¹² Gravend onderzoek zou zekerheid bieden, maar dergelijk onderzoek is vanwege de diepteligging zeer kostbaar. Met behulp van mechanische boringen is het echter

¹¹ Zie BOORrapport 52, 12 en 20.

¹² Het beschermen van locaties alleen op basis van het aantreffen van secundaire archeologische indicatoren is discutabel. In het geval van wettelijke bescherming op basis van de Monumentenwet stelt de wetgever dat pas sprake kan zijn van een monument wanneer waardevolle archeologische resten aantoonbaar aanwezig zijn. Houtskool vormt slechts een indicatie, maar geen bewijs van waarden op zich. Zie Hessing 2002, Vestigia-rapport V067 Eemstroomgebied. Daarentegen is op bijvoorbeeld op de vindplaats Albrandswaard * Portland geen vuursteen of aardewerk verzameld, alleen houtskool en verbrande visresten (over een oppervlak van 5 x 5 m). Deze vindplaats dateert waarschijnlijk tussen 4.000 en 3.000 v. Chr. Zie J.M. Moree en F.J.C Peters in Archeologische Kroniek Zuid-Holland 2003 in *Holland* 36, 2004.

mogelijk gericht monsters uit het veen te nemen voor palynologisch (stuifmeel) onderzoek. Zowel veranderingen in de vegetatie als de aanwezigheid van sommige plantensoorten zijn zeer indicatief voor menselijke aanwezigheid.

Daarnaast geldt echter dat er sprake is van een begraven archeologisch landschap 4 m onder het huidige maaiveld, waarin mensen zich op meer plaatsen hebben opgehouden dan op deze drie locaties. Met behulp van civieltechnische en grondmechanische informatie kan worden beargumenteerd dat dit voormalig landschap grotendeels ongeschonden bewaard blijft bij verdere inrichting. Aan de primaire doelstelling van de archeologische monumentenzorg om een representatieve steekproef van het bodemarchief te behouden wordt dan ook niet getornd.

4 Behoudswaardige vindplaatsen versus de voorgenomen bodemingrepen

De vindplaatsen 19, 20 en 21 zijn gelegen op en langs een fossiel kreeksysteem, dat zich over de gehele breedte van het centrale deel van het plangebied uitstrekt. Dit krekensysteem heeft deel uitgemaakt van een uitgestrekt wad- en kweldermilieu. De neolithische mens heeft dit milieu zeker gebruikt voor vissen, vogelvangst en het verzamelen van schelpen, eieren en planten, misschien zelfs om vee te weiden, maar zij zullen zich hier niet permanent gevestigd hebben.¹³ Zij kwamen hier op bepaalde momenten in het jaar en verbleven in kampen. Die kampen zijn archeologisch traceerbaar door houtskool en het afval van vuursteen, bot en aardewerk. Zulke kampplaatsen zullen op zich zelf niet groot zijn geweest, een doorsnede van 5 tot 10 m, maar door er met grote regelmaat terug te keren neemt de omvang van de vindplaats toe, tot doorsneden van ca. 25 m. Maar mensen zullen hun kampementen op verschillende locaties langs de kreek op de oeverwallen en verlandde kreken hebben gehad. Er is dus sprake van een groot uitgestrekt archeologisch landschap waarin nog veel meer locaties liggen zoals de vindplaatsen 19, 20 en 21.

De verstoring van bodemlagen op 4 m onder het maaiveld is zeer lokaal. Het geschiedt door enerzijds heien en anderzijds zetting en klink van de zandbanen in het kader van voorbelasting onder wegen en kaden. De dichtheid van heipalen op een vinexlocatie is zelden een beschadiging van de ondergrond van meer dan enige procenten van het oppervlak. In verhouding tot een hectaren groot archeologisch landschap dat nu al 4 m onder het maaiveld ligt en straks nog meer vanwege het algemene ophogingspakket in het kader van het bouw- en woonrijp maken, is deze verstoring verwaarloosbaar en dus acceptabel. Aldus wordt een ruim en representatief deel van dat archeologisch landschap behouden, waarmee de primaire doelstelling van het Rijks- en Provinciaal beleid ten aanzien van de archeologische monumentenzorg wordt gerealiseerd. In aanvulling hierop kan ook verwezen worden naar het selectiebeleid gericht op het bewaren van een representatieve steekproef van vroeg-prehistorische vindplaatsen, zoals dat bijvoorbeeld in de gemeente Almere wordt toegepast.¹⁴

Ter plaatse van wegen en een kade zal de grond extra voorbelast worden, waardoor er sprake zal zijn van differentiële klink en zetting over de vinexlocatie. Een eventuele vindplaats die deels schuil gaat onder een extra voorbelast deel zal qua hoogteligging en dikte van de archeologische laag vervormen, waardoor die niet in zijn oorspronkelijke samenhang blijft geconserveerd. De drie vindplaatsen liggen buiten dit soort tracés.

Vindplaatsen van prehistorische kampementen in een landschap met voldoende plekken voor zulke kortstondige verblijfplaatsen zullen zelden een grotere diameter van vondstverspreiding hebben dan 25 m. Deze geringe oppervlaktes kunnen in groenstroken en onbebouwde delen worden opgenomen (zie Kaart 3; de situering van vindplaats 19 binnen in het stedenbouwkundig ontwerp van deelplan 3). Met deze inspanningsverplichting en ontwerpogave kan in het licht van de beperkte verstoring op het niveau van de

¹³ Zie voor een uitgebreidere beschrijving bijvoorbeeld L.P. Louwe Kooijmans, *Sporen in het Land, de Nederlandse delta in de prehistorie*, 1985.

¹⁴ Hessing 2005, Notitie Selectiebeleid, gemeente Almere. In Almere bevinden zich in de diepere ondergrond ook een groot aantal belangwekkende vindplaatsen uit het Mesolithicum en Neolithicum (waarschijnlijk 1/5 ha). Het selectiebeleid van de ROB hecht veel belang aan de criteria zeldzaamheid en contextwaarde, maar daarvoor is het wel een vereiste datering en aard vast te stellen. Dat kan echter alleen gescheiden met gravend onderzoek, wat echter voor dit soort vindplaatsen zou leiden tot maatschappelijk onverantwoorde kosten. Het is derhalve meer efficiënt om van hectaren-grote zones de ondergrond veilig te stellen door een beheersplan, zodat de daarin vervatte archeologische vindplaatsen *in situ* behouden kunnen blijven.

relevante archeologische laag worden afgezien van gravend onderzoek. Een beperkt mechanisch booronderzoek in combinatie met pollenonderzoek kan echter eenvoudig informatie geven over de invloed van mensen toertijd op de natuurlijke vegetatie. Dankzij een dergelijk bescheiden onderzoek kan op de drie gespaarde vindplaatsen als gevolg van de aanleg van groenvoorzieningen de toekomstige bewoners bijvoorbeeld met behulp van panelen worden geïnformeerd over de oudste bewoners van Westpolder/Bolwerk.

Met deze invulling van de archeologische monumentenzorg realiseert de gemeente Berkel en Rodenrijs verschillende doelstellingen. Wat het zogenoemde Europese Verdrag van Valletta (1992) betreft inzake archeologisch erfgoed maakt de gemeente werk van de primaire doelstelling; namelijk behoud in situ. Daarnaast stelt artikel 9 van het verdrag dat het publiek wordt geïnformeerd over haar verleden. Daarnaast kan deze oplossing ook worden beschouwd als een vorm van duurzaam bouwen, omdat toekomstige generaties in staat worden gesteld zelf onderzoek te verrichten naar hun verleden.

5 Conclusies

- Ter plaatse van de deelplannen 7 en 10 LOLL5 (Oudelandselaan) behoort een archeologische veldinventarisatie te worden verricht;
- De bebouwing in de deelplannen 3 en 4 is zal niet leiden tot de teloorgang van de vindplaatsen 19, 20 en 21. Zij behoren tot een uitgebreider archeologisch landschap dat na de realisatie van de vinexlocatie Westpolder ca 5 m onder het maaiveld zal zijn gelegen. Aanvullend onderzoek in het kader van de archeologische monumentenzorg is derhalve niet nodig
- De vindplaatsen 1, 12, 13, 14 en 15 behoeven geen aanvullende archeologische werkzaamheden in het kader van de uitwerkingsopgave.

5.1 Vervolgstappen

Het rapport met deze evaluatie en advies dient te worden vastgesteld door de Raad en het College van de gemeente Berkel en Rodenrijs. Het conceptrapport is ter informatie worden voorgelegd aan zowel de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek als aan de provinciaal archeoloog van Zuid-Holland. Hun advies is opgenomen in de bijlagen van dit definitieve rapport.

De stedenbouwkundige plannen voor de deelgebieden 3 en 4 dienen ondermeer te worden beoordeeld op het behoud van de vindplaatsen 19, 20 en 21 *in situ* door het bevoegd gezag.

De deelplannen 7, 10 en LOLL5 behoeven een veldinventarisatie.

Het tracé van de weg zal worden verkend met behulp van 60 boringen. Zowel mogelijke vindplaatsen uit de IJzertijd/Romeinse Tijd worden door deze aanleg bedreigd, als eventuele oudere vindplaatsen vanwege de zetting als gevolg van de voorbelasting. De bouwvoor wordt onderzocht met een zogenaamde megaboor (diameter 20 cm), vervolgens wordt er tot 4 m geboord met een gutsboor (doorsnede 3 cm). Dit werk is in uitvoering.

De bebouwing in de deelplannen 7 en 10 zijn een directe aantasting voor eventuele vindplaatsen uit de IJzertijd/Romeinse Tijd, die namelijk hoog in de bodem zijn gesitueerd. De toenmalige tredhorizont is naar alle waarschijnlijkheid opgenomen in de bouwvoor, waardoor een uitgebreide verkenning met behulp van een grondboor niet voldoende is. Een meer geëigende methoden zouden proefsleuven zijn, maar omdat er geen vindplaatsen in het gebied bekend zijn, is dat een dure oplossing. De meest efficiënte oplossing is derhalve het ploegen van de bouwvoor en vervolgens eggen, waarna de percelen worden onderworpen aan een oppervlakteverkenning. De veldverkenning bestaat uit het raai-gewijs belopen van het veld met een

afstand van 10 m tussen de raaien. Ter plaatse van vindplaatsen zal vervolgens een proefsleuvenonderzoek noodzakelijk zijn voor de waardestelling van de archeologische nalatenschap. Hiervoor dient dat een Programma van Eisen te zijn geformuleerd dat is vastgesteld door het bevoegd gezag. Als sprake blijkt te zijn van een behoudenswaardige vindplaats, dan dient die ofwel te worden behouden ofwel te worden opgegraven. Vindplaatsen uit deze perioden beslaan minimaal 40 x 40 m, maar ook een 1 ha grote vindplaats kan mogelijk zijn. Zulke oppervlaktes zijn niet in het ruimtebeslag van de deelplannen te behouden, zodat een archeologisch onderzoek de kennis over zulke behoudenswaardige vindplaatsen dient veilig te stellen. Ook een dergelijk onderzoek geschiedt op basis van een goedgekeurd Programma van eisen. Een doorlooptijd van 1½ tot 2 jaar voor het veldonderzoek (veldverkenning, eventuele proefsleuven en volledige opgravingen) is reëel, omdat naast tijd voor het formuleren en vaststellen van Programma van Eisen en het aanbesteden van het werk ook rekening dient te worden gehouden met perioden die minder geschikt zijn voor veldwerk.

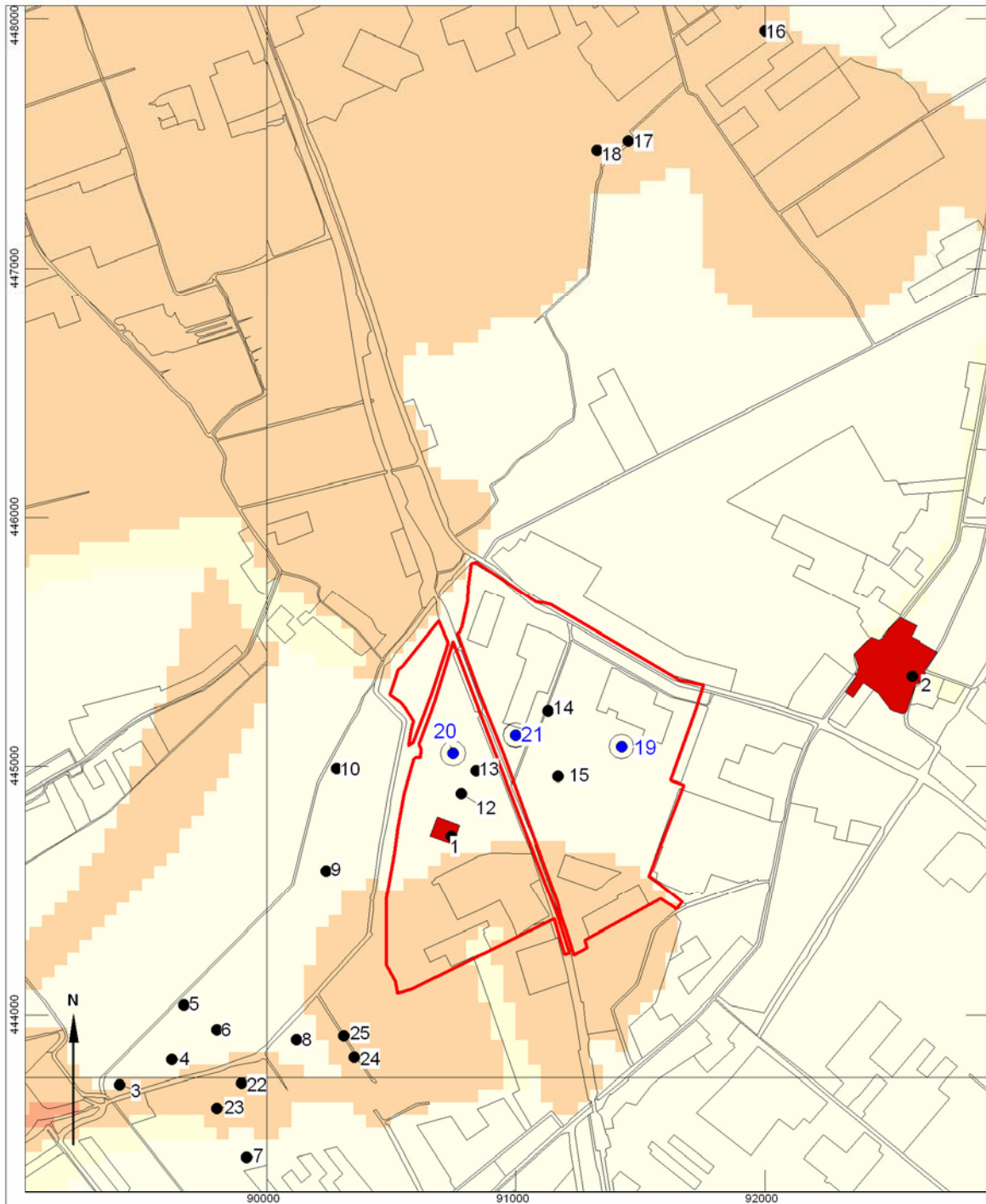
6 Bijlagen

6.1 Bijlage 1: Kaarten

Kaart 1: De situering van het plangebied Westpolder/Bolwerk ten opzichte van de Indicatieve Kaart voor Archeologische Waarden en bekende archeologische vindplaatsen.

Kaart 2: De ruimtelijke onderverdeling van het plangebied Westpolder/Bolwerk in deelplannen, de situering van de drie behoudenswaardige vindplaatsen en de nog te inventariseren deelgebieden 7, 10 en LOLL5.

Kaart 3: De situering van de behoudenswaardige vindplaats 19 ten opzichte van de inrichting van deelplan 3 op basis van het stedenbouwkundige ontwerp.

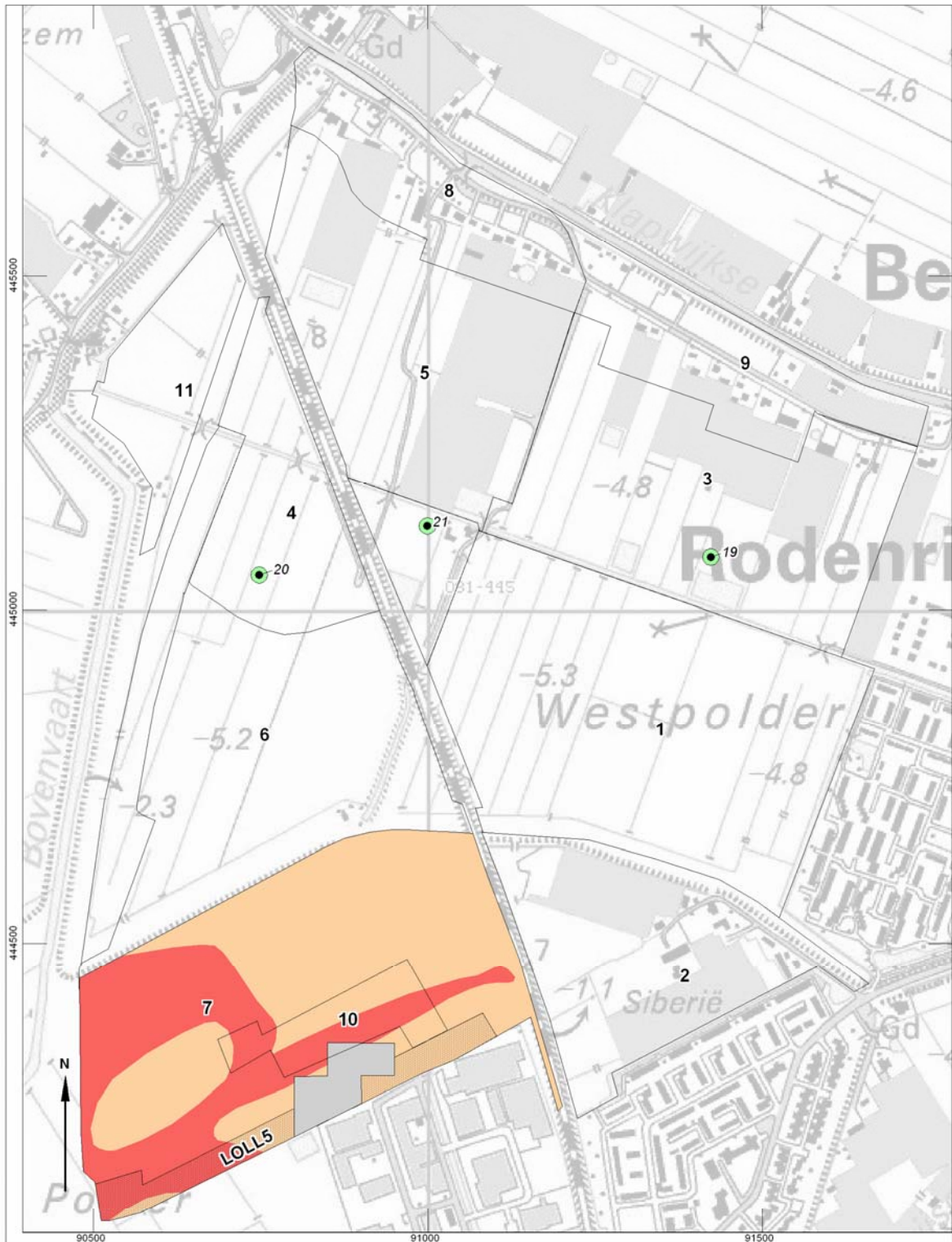
Westpolder/Bolwerk, gemeente Berkel en Rodenrijs

Kaart 1 - Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden,
 archeologische monumenten en ARCHIS-waarnemingen

Legenda

	Archeologisch middelhoge verwachtingswaarde		Behoudenswaardige archeologische vindplaats
	Archeologisch lage verwachtingswaarde		Overige archeologische vindplaatsen
	Grens plangebied		Archeologisch Monument

Westpolder/Bolwerk, gemeente Berkel en Rodenrijs
 Kaart 2 - Bufferzone rond behoudenswaardige archeologische vindplaatsen
 en de archeologie verwachtingswaarde van deelplangebied 7 en 10

- Legenda**
- Nog te inventariseren gronden met een archeologisch hoge en middelhoge verwachtingswaarde
 - Deelplangebied
 - Behoudenswaardige archeologische vindplaatsen met een omringende bufferzone (diameter: 25 meter)

Westpolder/Bolwerk, gemeente Berkel en Rodenrijs

Kaart 3 - Locatie vindplaats 19 in het stedenbouwkundig plan

Legenda

 Stedenbouwkundig plan

 Deelplangebied

 Grens plangebied

 Behoudenswaardige archeologische vindplaats (19) met omliggende bufferzone (diameter: 25 meter)
coördinaten: 91.425 / 445.075

April 2005/RS

6.2 *Bijlage 2: reactie van de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek (ROB)*

GEMEENTE BERKEL EN RODENRIJS
 INGEKOMEN
 E & W
 RAAD
 01 JUN 2005
 CLASS.:
 Afd.:
 Afd. week:
 Kopie:
 Nr.

ONTVANGEN 15 JUN 2005

Rijksdienst voor het
 Oudheidkundig
 Bodemonderzoek

Vos-
 orig. wh
 cc. bb

Gemeente Berkel en Rodenrijs
 Ontwikkelingsbedrijf Vinex
 De heer J.H. van Amstel
 Postbus 1
 2650 AA BERKEL EN RODENRIJS

Datum
 27-05-2005
 Onderwerp
 conceptirapportage AMZ op de
 Vinex-locatie Westpolder

Briefnummer
 U05-806/PS
 Contactpersoon / doorkeysnummer
 g.korf@archis.nl, tel. 033-4227632

Geachte heer Van Amstel,

Bij brief van 10 mei 2005 heeft u mij verzocht om goedkeuring van het rapport 'Evaluatie en advies inzake de archeologische monumentenzorg binnen de Vinexlocatie Westpolder / Bolwerk'. De reden hiervoor was, dat het bestemmingsplan meldt dat de ROB behoort te worden geraadpleegd over de wijze van aanpak van de archeologische monumentenzorg in het plangebied.

In de reguliere taakverdeling tussen de Rijksdienst en de provincie is echter overeengekomen dat dergelijke adviezen, voorzover het geen wettelijk beschermde monumenten betreft, worden gegeven door de provincie. Ik verwijs u daarom voor een formeel advies over eventuele bouw- of aanlegvergunningen naar de provinciaal archeoloog, de heer drs. R. Proos.

Over de inhoud van het rapport wil ik wel graag enige opmerkingen maken. Hoewel ik de aandacht die is geschonken aan de archeologische monumentenzorg in dit planproces zeer waardeer, ben ik het niet eens met één van de conclusies die in het rapport getrokken worden. In hoofdstuk 4 (p. 6) van het rapport wordt gesteld dat de vindplaatsen 19, 20 en 21 slechts delen vertegenwoordigen van een uitgestrekt paleo-landschap dat op 4 m onder het maaiveld ligt. Dit landschap zal als gevolg van bouwwerkzaamheden (heien en zetting en klink als gevolg van voorbelasten) verstoord worden. Omdat dit landschap zo groot is, omdat het zo diep ligt, en omdat het nog dieper zal komen te liggen als gevolg van ophoging 'is deze verstoring verwaarloosbaar en dus acceptabel'.

Mijns inziens klopt deze redenering niet, omdat er vanuit wordt gegaan dat het bodemarchief ter plaatse meer vindplaatsen bevat, die echter niet zijn aangetoond door middel van onderzoek. Met andere woorden: hier worden op basis van een veronderstelling dat er meer vindplaatsen zijn, de bekende vindplaatsen vrijgegeven. Ter onderbouwing wordt verwezen naar een nota van de gemeente Almere. Deze is mij onbekend, bovendien is het zeer de vraag of een methode die toepasbaar is op het specifieke bodemarchief van de gemeente Almere ook toepasbaar is in andere gebieden.

Overigens wil ik zeker niet suggereren dat het aantreffen van secundaire archeologische indicatoren in alle gevallen wijziging van voorgenomen bouwplannen tot gevolg moet hebben. Het is slechts de redenering dat er (waarschijnlijk) nog meer archeologie aanwezig is en dat verstoring van de wel aangetoonde waarden dus toelaatbaar is die ik onvoldoende onderbouwd vind.

Kerkstraat 1 - 3811 CV Amersfoort
 Postbus 1600 - 3800 BP Amersfoort
 tel 033 422 77 77 - fax 033 422 77 99
<http://www.archis.nl> - info@archis.nl

6.3

VESTIGIA B.V. Archeologie & cultuurhistorie

Rapport V224: Evaluatie en advies inzake de archeologische monumentenzorg binnen de Vinexlocatie Westpolder/ Bolwerk, gemeente Berkel en Rodenrijs, versie 2.0, definitief

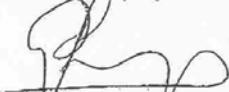
Datum
27-05-2005
Onderwerp
conceptrapportage AMZ op de Vinex-locatie Westpolder

Uit paragraaf 5.1 (p.7) maak ik overigens op dat de betreffende vindplaatsen zullen worden ingepast in de groenvoorzieningen van de nieuwe wijk. Hiermee geeft de gemeente een goede invulling aan het duurzaam omgaan met archeologische waarden in dit plan; eventueel aanwezige archeologische waarden zullen zo in ieder geval behouden worden voor het nageslacht.

Tot zover mijn opmerkingen over de inhoud van het rapport, die gezien het ontbreken van een formele rol voor de ROB in deze slechts informatief bedoeld zijn. Voor een formeel advies verwijs ik u, zoals gezegd, naar de provinciaal archeoloog. Voor het geparafeerd retourneren van het voorblad van het rapport zie ik dan ook geen aanleiding; dit zou verwarring kunnen scheppen over de rol van de ROB.

Ik hoop u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd en wens u succes met het verdere verloop van deze procedure.

Met vriendelijke groet,

De heer ir. P.A. Schaap
Afdelingshoofd Regio West

Bijlagen: -

6.3 Bijlage 3: Reactie van de provinciaal archeoloog van Zuid-Holland

De provinciaal archeoloog van Zuid-Holland, drs. R. Proos, heeft in juni het conceptrapport ter becommentariëring ontvangen. In juli en augustus is over het advies van het conceptrapport gemaaild en telefonisch overlegd. De provinciaal archeoloog heeft twee kantekeningen gemaakt. Zij staan hieronder vermeld met onze reactie hierop, die in goed overleg is besproken met elkaar. Onderstaande reactie is 22-08-2005 door Vestigia verzonden per e-mail t.a.v. de heer Proos. Op 7 september heeft de collega van dhr. Proos, mw. Drs. A. Gerritsen, telefonisch bevestigd dat de provincie Zuid-Holland dit een tevreden stemmende repliek vindt. Dit is schriftelijk bevestigd per e-mail d.d. 08-09-2005 (zie bijlage 4) .

a. Als het gebied zo wordt bebouwd en ingericht als de huidige plannen zijn, hoeveel blijft er dan bewaard van het begraven archeologisch landschap?

Het archeologisch landschap ligt nu op 4 m onder het maaiveld, maar het zal dieper komen te liggen als gevolg van de ophoging, ca. 1 m, van het terrein in het kader van het bouwrijp maken. Deze ophoging is over de gehele vinexlocatie, waardoor er sprake is van een evenredige zetting, zodat eventuele vindplaatsen niet deels vervormd raken. Een dergelijke laag opgebrachte grond is te beschouwen als een dekafzetting, die in holocene bodems juist hebben bijgedragen tot een goede conservering van archeologische resten. Bodemingrepen zoals het aanleggen van waterpartijen en kabels en leidingen blijven boven het huidige niveau van 4 m onder het maaiveld. De versterking van het archeologisch landschap door heipalen blijft beperkt tot ca. 2, 5% van het oppervlak in een lage dichtheid over het gehele plangebied, omdat er geen zware hoogbouw is gepland die zwaar gefundeerd hoeft te worden. De gemeente Berkel en Rodenrijs vindt dit een acceptabele versterking van het archeologische landschap.

b. Staat dit advies niet haaks op het gemeentelijk archeologiebeleid?

Vaststelling van dit advies door de gemeente draagt juist bij aan het archeologiebeleid, omdat er sprake is van behoud in situ – behalve door de diepteligging en de ophoging van het maaiveld ook door onder meer de inrichting van een plantsoen en parkeerplaats boven een van de behoudenswaardige vindplaatsen - terwijl gelijktijdig de Vinexopdracht kan worden gerealiseerd. Het rapport geeft namelijk aan wat de toelaatbare versterking is van de archeologische waarden zodra dit advies is vastgesteld door de gemeente Berkel en Rodenrijs, en welke grondingrepen gepaard moeten gaan met archeologisch (voor)onderzoek.

6.4 *Bijlage 4: Reactie van de provincie Zuid-Holland, namens de provinciaal archeoloog, de heer Proos.*

Afschrift van reactie per e-mail d.d. 08-09-2005 door Mw. Gerrits (Provincie Zuid-Holland)

Geachte heer Koot, beste Cees,

Naar aanleiding van ons telefonisch overleg van 6 en 7 september jongstleden, bij deze de bevestiging van het besprokene.

De archeologische monumentenzorg op de vinexlocatie Westpolder/Bolwerk te Berkel is ons inziens in dit stadium voldoende gewaardborgd en meegenomen in de planvorming indien u de besproken kanttekeningen van de kant van de provincie meeneemt in het definitieve rapport. Deze zijn door u op papier gezet en middels e-mail aan ons gestuurd (22/8). Ik vertrouw erop dat u de telefonisch besproken aanvullingen zult meenemen in uw reactie.

Met vriendelijke groet,
Astrid Gerrits

mw.dr. A.C.M. Gerrits
beleidsmedewerker bureau cultuur
Provincie Zuid-Holland
Zuid-Hollandplein 1
Postbus 90602
2509 LP Den Haag

tel. 070 - 441 82 63
fax 070 - 441 78 32
e-mail gerritsa@pzh.nl